

Kvalitetsvurdering af
Viborg Stiftsmuseum
2008

Indhold

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger *3*

Baggrund for kvalitetsvurderingen *5*

Viborg Stiftsmuseum *6*

Arbejdsgrundlag og formål *6*

Samlinger, arkiver og bibliotek *8*

Indsamling, undersøgelser og forskning *13*

Forvaltning af den faste kulturarv *15*

Konservering og bevaring *16*

Formidling *16*

Publikum *19*

Bygninger og udendørsarealer *20*

Organisation og administration *21*

Ledelse og personale *21*

Økonomi *22*

Sammenfatning *24*

Bilag:

Styrelsens notat om museets formidling på Internettet *28*

Udtalelse fra Det Arkæologiske Faglige Råd om museets
Forskningspublikationer *31*

Redaktionen afsluttet den 16. september 2008

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kulturarvsstyrelsen varetager administrationen af museumsloven. Det betyder, at styrelsen blandt andet skal sikre, at de statsanerkendte museer lever op til lovens bestemmelser.

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer blev påbegyndt i 2004 og gennemføres som led i styrelsens tilsyn med og rådgivning af museerne.

Kvalitetsvurderingerne er samtidig et redskab for styrelsen til at indhente viden om museernes forhold. Set i et videre perspektiv danner kvalitetsvurderingerne grundlag for udviklingen af fælles normer og retningslinjer på en række af de områder, som er centrale i museernes arbejde.

Fokus

Kvalitetsvurderingen foregår som en dialog mellem styrelsen og det enkelte museum. Dialogen er koncentreret om museets forpligtigelser i henhold til museumsloven, det vil sige varetagelsen af museets ansvarsområde samt de opgaver, der knytter sig til museets samlinger: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.

Ved kvalitetsvurderingen søger styrelsen at danne sig et helhedsbillede af, hvordan museet løser sine opgaver indenfor institutionens rammer, og hvordan museet samarbejder med andre museer, offentlige myndigheder og andre interessenter. Da kvalitetsvurderingen har fokus på museets faglige forpligtigelser, vil den ikke omfatte nærmere analyser af museets organisation, ressourcer og øvrige arbejdsvilkår.

Det er Kulturarvsstyrelsens erfaring, at kvalitetsvurderingen både er et nyttigt redskab for styrelsen, for museet selv og for museets tilskudsydere. Ved kvalitetsvurderingen får museets bestyrelse, ledelse og medarbejdere anledning til at genoverveje rutiner og gennemtænke, hvordan forskellige arbejdsopgaver vægtes og hænger sammen. Kvalitetsvurderingen giver desuden museets tilskudsydere et indblik i museets forhold og virksomhed.

Processen

Kulturarvsstyrelsen udvælger hvert år et antal museer til kvalitetsvurdering ud fra kriterier, der sikrer en bred repræsentation indenfor de tre museumskategorier: de kulturhistoriske, de kunsthistoriske og de naturhistoriske museer. Styrelsen informerer ledelsen på de udvalgte museer om kvalitetsvurderingens forløb og aftaler en tidsplan for gennemførelsen af processen.

Som grundlag for kvalitetsvurderingen skal museets ledelse udfylde et spørgeskema og indsende forskningspublikationer for de seneste fire kalenderår. Herefter besøger styrelsen museet og drøfter med udgangspunkt i spørgeskemaet museets opgavevaretagelse og øvrige drift med museets ledelse og bestyrelse. Under besøget bliver museets fysiske rammer besigtiget: udstillingsområder, magasiner, værksteder og kontorer.

Styrelsen afslutter kvalitetsvurderingen med at udarbejde en rapport, som bliver sendt til museet og tilskudsyderne. Inden for tre måneder skal museets ledelse tilkendegive, hvordan man agter at følge op på rapportens anvisninger, og et år senere redegøre for, hvordan opfølgningen har fundet sted.

Spørgeskema og rapport

Spørgeskemaet er omfattende og besvarelsen fordrer en betydelig indsats, først og fremmest af museets ledelse.

Spørgeskemaet er fælles for de tre museums-kategorier, hvorfor dele af spørgeskemaet ikke skal besvares af kunstmuseerne.

Spørgeskemaet kan downloades fra Kulturarvsstyrelsens hjemmeside:

<http://www.kulturarv.dk/forvaltning/museumsdrift/kvalitetsvurdering/skema02-2007.pdf>

Den afsluttende rapport følger strukturelt spørgeskemaets opbygning. Ikke alle museets svar i spørgeskemaet bliver gengivet i rapporten, men udvalgte dele af besvarelsen bliver opsummeret. De observationer og pointer, som styrelsen finder relevante at understrege, kommentere og eventuelt medgive anbefalinger, er i fokus.

En selvstændig evaluering af museets internetformidling supplerer rapporten. Evalueringen indgår som et selvstændigt bilag.

Museets forskningspublikationer bliver vurderet af det eller de relevante faglige råd som hører under Kulturarvsstyrelsen. Forskningsevalueringerne bliver vedlagt som bilag.

Baggrund for kvalitetsvurderingen

Som led i Kulturarvsstyrelsens resultatkontrakt 2008-2011 med Kulturministeriet skal styrelsen årligt kvalitetsvurdere et antal statsanerkendte museer. Styrelsen udvælger disse museer ud fra kriterier, der sikrer en bred repræsentation.

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger i 2008 omfatter blandt andre Viborg Stiftsmuseum, der som følge af kommunalreformen har fået ændret sit geografiske ansvarsområde. Museet, der nu betjener landets arealmæssigt næststørste kommune, har et betydeligt ansvar at løfte efter museumslovens kapitel 8. Varetagelsen af dette ansvar og museets samarbejde med de øvrige statsanerkendte museer i det nye museumslandskab påkalder sig interesse.

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurdering 2008 af Viborg Stiftsmuseum er baseret på:

- Museets besvarelse af styrelsens kvalitetsvurderingsskema med bilag, modtaget i styrelsen den 28. marts 2008.
- Evaluering af museets forskningspublikationer ved styrelsens Arkæologiske Faglige Råd.
- Drøftelse af museets forhold ved et dagsmøde i Viborg den 15. april 2008 med følgende deltagere:

Fra Viborg Stiftsmuseum:

Formand for museumsbestyrelsen Per Møller Jensen

Museumschef Henning Ringgaard Lauridsen

Museumsinspektør Mette Iversen

Museumsinspektør Jesper Hjermind

Museumsformidler Rikke Johansen Smidt

Arkivleder Dan Ersted Møller

Arkæolog Martin Mikkelsen

Fra Viborg Kommune:

Kulturdirektør Lars Munkøe

Fra Kulturarvsstyrelsen:

Kontorchef Frank Rechendorff Møller

Kontorchef Ole Winther

Souschef John Pind

Museumskonsulent Christian Hede

Museumskonsulent Hans-Henrik Landert

Under mødet blev museets udstillingslokaler, magasiner, arkiver, bibliotek, værksteder og kontorer besøgt.

Kulturarvsstyrelsen har den 29. januar 2008 forespurgt Viborg Kommune, om kommunen havde kommentarer til eller ønsker om belysning af særlige forhold i forbindelse med kvalitetsvurderingen. Der foreligger ikke nogen tilkendegivelse fra Viborg Kommune

Viborg Stiftsmuseum

Viborg Stiftsmuseum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum efter museumslovens § 15 med følgende ansvarsområder:

Museet skal gennem indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling inden for sit ansvarsområde virke for sikringen af Danmarks kulturarv og belyse forandring, variation og kontinuitet i menneskers livsvilkår fra de ældste tider til nu.

Museet skal gøre samlingerne tilgængelige for offentligheden og stille dem til rådighed for forskningen samt udbrede kendskabet til resultatet af såvel museets egen forskning som anden forskning baseret på museets samlinger.

Museets ansvarsområde er kulturhistorien fra oldtid, middelalder og nyere tid i Viborg Kommune.

Museet fokuserer på forhistorien i bred forstand. Endvidere vægtes i særlig grad overgangen til vikingetid og tidlig middelalderlig bydannelse i Viborg, samt for nyere tids vedkommende embedsbyen og den moderne serviceby.

Indsamling, registrering, forskning og formidling skal finde sted inden for den geografiske, tids- og emnemæssige afgrænsning af museets godkendte ansvarsområde.

(Vedtægternes § 2, dateret 8. februar 2007)

Museet ejes og drives af Viborg Kommune

Bestyrelsen er identisk med Viborg Kommunes kulturudvalg: Per Møller Jensen (formand), Ib Bjerregaard (næstformand), Astrid Nepper, Flemming Lund, Inge-Lise Sterup.

Museumsleder siden 1993 er cand. mag. i historie/dansk Henning Ringgaard Lauridsen.

Arbejdsgrundlag og formål

Oprettelse

Viborg Stiftsmuseum blev stiftet i 1861 og hører dermed til den ældste gruppe af lokal-muser i Danmark. Initiativtagere var lokale borgere af den øvre embedsstand, der var ivrige oldsagssamlere. Derfor blev samlingen anlagt med et oldtids-arkæologisk sigte. Omkring Første Verdenskrig udgjorde oldsagssamlingen alene 5-6000 genstande.

Efterhånden udviklede museet sin indsamling til nye områder: Købstaden Viborg og middelalder/nyere tid i Midtjylland, etnografika, holstenske møbler, insekter, fugle, æg og reder. Betydelige accessioner fandt sted ved indlemmelsen af større privatsamlinger.

Viborg Stiftsmuseum fik sin første faguddannede leder i 1960. Museet blev statsanerkendt i 1961.

Ved kommunalreformen i 2007 blev museets geografiske ansvarsområde revideret. Hovedparten af den tidligere Ålestrup Kommune overgik til Vesthimmerlands Museums ansvar. En lille "bid" gik til Ålborg Historiske Museum. Den tidligere Hvorslev Kommune overgik til Faurskov Kommune, der museumsmæssigt betjenes af Moesgaard og Århus Bymuseum. Den tidligere Kjellerup Kommune betjenes nu af Silkeborg Museum. Ny i Viborg Stiftsmuseums ansvarsområde blev den tidligere Fjends Kommune.

Arealmæssigt bevirkede kommunalreformen en mindre reduktion i museets geografiske ansvarsområde, der nu blev sammenfaldende med den nye Viborg Kommune.

Til Stiftsmuseet hører Viborg Lokalhistoriske Arkiv, der blev oprettet i 1947. Arkivets virkeområde er Viborg Kommune.

Til museets hører endvidere 1700-tals skolehuset "E-Bindstouw" i Lysgaard.

Lokalisering

Med undtagelse af "E-Bindstouw" i Lysgaard og museumsmagasinet i udkanten af Viborg er Stiftsmuseet samlet på Hjultorvet i det centrale Viborg. Her har museet siden 1981 haft til huse i Hedeselskabets tidligere hovedsæde.

Arbejdsgrundlag

Museets traditioner, gamle præferencer og samlingens historisk betingede sammensætning, afspejler sig stadig i museets vedtægter, aktiviteter og bemanding. Viborg Stiftsmuseet har særlig fokus på forhistorie, arkæologi og formidling

Museet oplyser, at man ønsker at vægte dele af nyere tids kulturhistorie højere. Museet nævner bl.a. hedens kulturhistorie og den tidlige vandkraftindustri. Herudover vil museet gerne engagere sig i børnekultur i et historisk perspektiv.

Medlemskaber og samarbejder

Museet er medlem af en lang række museumsfaglige foreninger og organisationer, netværk og projekter. Både regionale, nationale og internationale. Museets medarbejdere er aktive på tillidsposter i adskillige fora, både nationale og internationale. For eksempel i Kulturavsstyrelsens Arkæologiske Råd og i den europæiske *Medieval Pottery Research Group*.

Museet er også medlem af enkelte foreninger og organisationer, hvis relevans for museet er mindre åbenbar. F.eks. i Gymnastik og Idrætshistorisk Samling. Omvendt undrer det, at museet ikke har forpligtende samarbejder med partnere i undervisningssektoren.

Viborg Stiftsmuseum har fokus på forhistorie og arkæologi. Det fremgår af museets vedtægter, af museets samling, af biblioteket, af forskningen, af medarbejdergruppens sammensætning og af museets samarbejdspartnere. Som kulturhistorisk museum for den nye store Viborg Kommune skal museet være opmærksom på, at afbalancere sin varetagelse af ansvarsområdet. Kulturavsstyrelsen anbefaler en opprioritering af ansvarsområdet højmiddelalder, renæssance og nyere tids kulturhistorie i Viborg Kommune.

Kulturavsstyrelsen anser det for gunstigt, at museets geografiske virkeområde i alle henseender nu er sammenfaldende med Viborg Kommune, der også ejer og driver museet.

Museets mange tillidsposter i faglige foreninger, organisationer, netværk og projekter imponerer. Styrelsen finder det positivt, at museet engagerer sig i relevante faglige fora. Museet bør udbygge og formalisere samarbejdet med undervisningssektoren.

Samlinger, arkiver, bibliotek

Generelt

Viborg Stiftsmuseum er et gammelt museum og rummer store samlinger. Hvor store har museet ikke fuldt overblik over. Museet skønner at samlingen omfatter ca. 75.000 museums-genstande. Betydeligt flere hvis man medregner flintafslag og potteskår.

Samlingernes proveniens er i hovedsagen Midtjylland fra oldtid til nutid. Museet karakteriserer sammensætningen som bredspektret med en overvægt på købstadens historie. Om samlingens kvalitet og sammensætning oplyser museet:

Oldtid:

Ældre stenalder: Begrænset.

Yngre stenalder: Tragtbægerkultur og Dolktid er pænt, men ujævnt repræsenteret. Enkeltgravskultur er meget velrepræsenteret m.h.t. gravfund.

Ældre bronzealder: God.

Yngre bronzealder: Yderst omfattende uden pragtfund, men dog fine fund.

Ældre jernalder: God.

Yngre jernalder: Ikke så omfattende, men med god accession.

Middelalder:

1000-tal meget fin og unik

Øvrig del af middelalderen er meget tynd, fortrinsvis potteskår.

En fin samling af kirkegenstande (senmiddelalderlig), flere med proveniens til valfartskirken i Karup

Nyere tid:

1500 – 1800 meget tynd, med få "highlights"

1800 – 1900 bedre, men få samlede helheder, bl.a. fine lavsartikler.

1900 – 1950 endnu bedre, få samlede miljøer; bl.a. stue, sovekammer, malerværksted.

1950 – 2008 betydelig bedre, med flere samlede helheder: Karetmagerværksted, Schous købmandshandel, Windsor Bar, Handberg - avlsbruger og skomagerværksted, skrædderværksted, skomagerværksted, indboet efter landsdommer Schödt og Carl Heinrich Pedersen, Sygehussamling, Asani/Scanlace, 50'er miljøer.

Specialsamlinger:

Lütchau Lunds Oldsagssamling, Laubs Orientalske Samling, Den Heibergske Fuglesamling, Ussings Samling, en æg- og redesamling, en sommerfuglesamling, Den Christensenske Samling, Besættelsestidssamling (d.v.s. det heden-gangne Frihedsmuseums uregistrerede samling). Æ Bindstouw i Lysgård.

Museet anfører, at oldtids-samlingernes repræsentativitet står i et rimeligt forhold til museets ansvarsområde. Dele af samlingen er dog indsamlet udenfor museets ansvarsområde, idet museet tidligere definerede sin arbejdsområde som hele Viborg Stift.

Det meste af middelalderen og 16.-18. århundrede er svagt repræsenteret i museet. Museet mener, at det blandt andet skyldes følgerne af by-branden i 1726. Fra 19.- 20. århundrede er samlingerne betydelige med hovedvægten på købstaden Viborg.

Efter kommunalreformen i 2007 er museets geografiske ansvarsområde blevet udvidet med landdistrikter, hvis nyere kulturhistorie er svagt repræsenteret i samlingerne. Det drejer sig blandt andet om landbrug, fjordfiskeri og stationsbyer.

Dele af stiftsmuseets genstandssamling falder helt uden for ansvarsområdet. Det gælder Den Christensenske Samling af holstenske møbler og små-antikviteter fra 17-1800-årene, Laubs Samling af orientalske antikviteter og naturhistoriske privatsamlinger af fugle, æg, reder, sommerfugle og andre insekter.

Museet har tilkendegivet, at overveje udskillelse af de dele af samlingen, der falder udenfor ansvarsområdet eller hvis kulturhistoriske værdi er ringe. Men museet har ikke hidtil benyttet sig af muligheden.

Kulturarvsstyrelsen anerkender værdien af museets gamle brede lokalhistoriske samling, der er en funktion af skiftende tiders indsamlingspolitik på museet. Styrelsen deler grundlæggende museets opfattelse af styrker og svagheder ved samlingen fra Viborg-egnen.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museet derudover rummer betydelige special-samlinger uden forbindelse til museets historiske eller aktuelle ansvarsområde.

De naturhistoriske samlinger har stiftsmuseet hverken lokaler, udstyr eller personale til at varetage museums-fagligt forsvarligt. Kulturarvsstyrelsen anbefaler derfor, at museet udskiller samlingerne til et statsanerkendt naturhistorisk museum.

Efter samme betragtninger anbefaler styrelsen, at museet udskiller Laubs Orientaliske Samling og Den Christensenske Samling af holstenske antikviteter.

Ved styrelsens besøg på stiftsmuseets fjernmagasin fremgik det, at museet råder over adskillige borgerlige møblemener fra tiden 1860-1910. (Borde, stole, skænke etc.). Museet bør overveje, om dele af den plads-krævende møbelsamling med fordel kan udskilles, såfremt den kulturhistoriske relevans ikke er åbenbar.

Ved styrelsens besøg i museets oldsagsmagasiner fremgik det, at en del af de ældre accessioner mangler proveniens-oplysninger. Museet bør overveje at udskille disse oldsager fra samlingen, såfremt de savner væsentlige oplysninger af kulturhistorisk betydning. Såfremt museet finder, at der er væsentlige forhold, der taler for at opretholde disse dele af oldsagssamlingen, skal styrelsen anmode museet om at fremsende en redegørelse herfor. Oldsagerne kan efter udskillelse overgå til formidlingsformål. Styrelsen rådgiver gerne i en udskillelcesproces.

Samlingsadministration

Museet oplyser, at retningslinierne for genstandes modtagelse og indkomst samt for samlingernes ordning, registrering, magasinering og revision fremgår af en samlemappe kaldet "KEND DIT MUSEUM". Samlemappen er fremsendt til styrelsens orientering i forbindelse med kvalitetsvurderingen. Blandt en del andet rummer samlemappen:

Viborg Stiftsmuseums indsamlingspolitik. (1 side uden dato og underskrift)

Forslag til indsamlingspraksis for Nyere Tid ved VSM. (1 side uden dato og underskrift)

To generationer af museets modtageseddel. (Det fremgår ikke, hvilken der er aktuel)

Viborg Stiftsmuseums retningslinier ved modtagelse af gaver. (1 s. uden dato og underskrift)

Talepunkter for instruks om genstandsadministration. (4 sider uden underskrift dateret 14/3)

Emneregisteret – Anvendelse. (1 side instruks dateret 6/6 1994 underskrevet Asbjørn)

Navneregisteret – Alfabetiseringsregler. (2 sider instruks af 3/6 1994, underskrevet Asbjørn)

Retningslinier for foto, tegnings- og kort-arkiv. (2 sider uden dato og underskrift, evt. 2002)

Lister over ”Almindeligt efterslæb”. (5 sider uden dato og underskrift)

Kommentarer til ”uregistrerede genstande”. (1 side dateret Viborg 6. februar 2002)

Ansvarsfordeling vedr. magasinopgaver. (1 side uden dato og underskrift)

Procedure for håndtering af arkæologiske fund. (1 side uden dato og underskrift)

På trods af det omfattende indhold er det Kulturarvsstyrelsen vurdering, at samlemappen ”KEND DIT MUSEUM” ikke giver noget klart indblik i museets samlingsadministration. Hverken for museets medarbejdere eller for Kulturarvsstyrelsen. Samlingen af retningslinier og instrukser er tydeligvis blevet til over mange år – og ved mange medarbejdere. Over hvor mange år og ved hvilke medarbejdere vides ikke, da forskrifterne næsten alle er udaterede og uden underskrift. Herved opstår der berettiget tvivl om, hvorvidt retningslinierne faktisk er aktuelle og gældende.

Viborg Stiftsmuseum bør opdatere og forenkle de skriftlige retningslinier for indsamling og samlingsadministrationen. Instrukserne skal være i overensstemmelse med museumsloven og museumsbekendtgørelsen og bør følge Kulturarvsstyrelsens vejledninger. De bør være korte, let forståelige, daterede og underskrevet af museumsleder. Og de bør udleveres til medarbejderne.

Registrering – numre og systemer

Museet oplyser om sine registre og nummersystemer:

Alle nye sager oprettes i REGIN, men der er stor forskel på registreringsgraden mellem det arkæologiske materiale (hvor museet anser REGIN for uegnet) og nyere tids materiale.

Alle ældre sager er ved at blive oprettet i REGIN gennem OCR-scanning

1-8899: Genstande indkommet i perioden 1861-1962

1:1962-76:1962: Genstande, udgravningsfotos, udgravningsplaner o.l. fra 1962

1:1963-290:1963: Genstande, udgravningsfotos, udgravningsplaner o.l. fra 1963

1A-213A: Genstande, udgravningsfotos, udgravningsplaner og journalsager 1964-1965

1B-202B: Genstande, udgravningsfotos, udgravningsplaner og journalsager 1966-1967

1C-999C: Genstande, udgravningsfotos, udgravningsplaner og journalsager 1967-1972

1D-999D: Genstande, udgravningsfotos, udgravningsplaner og journalsager 1972-1982

osv. indtil 843G: Genstande, fotos, udgravningsplaner og journalsager 1982-2004

08900-09476 (pr. 21.02.08): Genstande, fotos, udgravningsplaner og journalsager 2004-

Chr. 1-Chr. 214: Oldsager i den Christensenske Samling.

1/1861-2/1861, 1/1862- osv. -101/1963, 1/1964-10/1964: Journalsager 1861-1964.
BM1A-BM158A: Samling af børnetegninger, benævnt "Børnemuseet"

Viborg Stiftsmuseum har sin egen praksis for nummerering, som ikke er umiddelbart gennemskuelig for udenforstående. Styrelsen anerkender, at museet fra 2004 prospektivt har lagt om til hovednummersystemet, som er den almindelige danske standard for museumsnummerering

Registrering – antal sager og genstande

Museet har i alt 14.734 sagsnumre, der kan omfatte alt fra et notat til en stor etnologisk indsamling eller arkæologisk udgravning. Museet foreslår, at gange antallet af sagsnumre med 5 for at vurdere antallet af genstande i samlingen. "Tallet er selvfølgelig meget højere, hvis vi optalte samtlige flintspåner og hvert et potteskår" (citater fra besvarelsen af spørgeskemaet)

Museet skønner, at 99% af samlingen er fuldt registreret (på papir). ½ % er kun tildelt et nummer. ½ % er hverken registreret eller nummereret.

Kulturarvsstyrelsen finder det kritisabelt, at museet ikke kan redegøre for antallet af museumsgenstande i samlingen. Museet bør forholde sig til - og gøre sig klart - hvorledes en museumsgenstand defineres. Opmærksomheden henledes på, at ikke ethvert skår der indmåles og optages på en arkæologisk fundliste, nødvendigvis senere skal optages som en enkeltstående museumsgenstand.

Registrering – REGIN og MUD

Museet oplyser, at alle nye sager oprettes og afsluttes i REGIN. Genstande fra nyere tid registreres i REGIN. Arkæologiske fund, fotos og tegninger registreres ikke i REGIN, da museet vurderer systemet uegnet. Museet planlægger, at MUD (Museernes Udgravnings Data) skal bruges til digital registrering og arkivering for arkæologien.

Regin er et tilbud til museerne, og der er formelt ikke noget til hinder for, at museet registrerer sin samling i to forskellige systemer. Museet bør dog være opmærksom på de ekstra ressourcer der kræves, når man skal opretholde ekspertise i to systemer.

Registrering – Museernes Samlinger, Kunstindeks Danmark, Fund og Fortidsminder

Museet oplyser, at indberetning til de centrale registre finder sted løbende for alle nye sager: Gamle sager vedr. nyere tid tilgår Museernes Samlinger når OCR-scanning af registreringskort er gennemført i løbet af 2008. For arkæologien er der hidtil kun indberettet på sagsniveau. Fund og Fortidsminder: Museet rapporterer løbende alle nye arkæologiske lokaliteter samt alle nye sagsbehandlede lokaliteter, hvor der er foretaget eller planlagt arkæologisk forundersøgelse eller undersøgelse. Desuden er der, efter at elektronisk indberetning blev mulig, indberettet eller revideret en lang række gamle fund og lokaliteter.

Kunstindeks Danmark: Museet har ikke afgivet oplysninger om indberetninger til KID

Viborg Stiftsmuseum har pr. 10. april 2008 registreret 2874 museumsgenstande i REGIN. Heraf er 1633 også publiceret i Museernes Samlinger. Da tallene vurderes at være temmelig lave, set i forhold til samlingens størrelse, indskærpes museets pligt til at indberette sine museumssager og genstande til Museernes Samlinger. (jf. bekendtgørelse om museer m.v. § 7 og styrelsens notat om minimumsindberetning til de centrale registre på www.Kulturarv.dk)

Registrering – arkæologiske beretninger og bygherrerapporter

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at Viborg Stiftsmuseum har et betydeligt efterslæb af beretninger efter arkæologiske undersøgelser. Museet opgør efterslæbet således:

Bygherrefinansierede fra 2003 -07: Museet har afsat midler hertil. Efterslæbet forventes afviklet, når byggekonjunkturerne afdæmpes. Efterslæb opgøres til ca. 2 årsværk.

Museumsfinansierede, især fra før 2003: Museet oplyser, at efterslæbet afvikles ved ansættelse af en internt finansieret forhistorisk inspektør pr. 1/1 2009. Efterslæbet for forhistorisk arkæologi er mindst 1-2 årsværk. For middelalder arkæologi mindst 2 årsværk.

Styrelsen pålægger museet at dokumentere, at de nødvendige beløb til færdiggørelse af bygherrerapporter er uforbrugte og reserveret til formålet. Museet skal udarbejde en plan for afvikling af beretningsefterslæbet. Planen skal forholde sig differentieret til "gamle" og "nye" sager, samt til økonomi, arbejdstid og bemanning. Planen skal indsendes til Kulturarvsstyrelsens godkendelse og være styrelsen i hænde senest den 01.12. 2008.

Klausuler på samlinger

Museet oplyser at der er (gamle) klausuler på dele af samlingen:

Den Christensenske samling, skal udstilles samlet.

Smedelavets regaler skal kunne benyttes uden for museet efter behov.

Lütchau Lunds oldsagssamling skal være opstillet som den stod (men ikke udstillet) og om ønsket fremvises for arvingerne.

Styrelsen erindrer om, at museet ikke må modtage klausulerede genstande. Museet bør arbejde for, at få slettet gamle klausuler på genstande og samlinger.

Indlån, udlån og deponeringer

Museet oplyser om udlån til udstillinger på Hvolris, Viborg Vandrehjem, Asmild kirke, Karup kirke Gudenådalens Museum, Bruunshaab gamle papfabrik, på Politigården og i Sønder søparken. Uddeponeringer til Blicheregnens Museum, til antropologiske universitetsinstitutter i København og Odense samt til Zoologisk Museum.

Indlån finder typisk sted i forbindelse med særudstillinger og til den nye permanente udstilling. Som indeponeret betragtes "Det Levende Billedarkiv" med film fra de gamle Viborg- og Ringkøbing amter.

Museet har ikke nedskrevne regler for lån og deponering. Som minimum udarbejdes lånesedler og for værdifulde genstande tegner låner "søm til søm forsikring". Museet udlåner gerne til andre museer. Betingelsen er, at låner udstiller genstandene efter museale standarder.

Kulturarvsstyrelsen erindrer om bestemmelserne i museets vedtægter § 9 stk. 2 "Deponering af genstande til andre end offentlige institutioner kan kun ske efter forelæggelse for Kulturarvsstyrelsen".

Arkiver

Museet oplyser om en overordnet arkivstruktur med journal-, beretnings-, tegnings- og fotoarkiv. Registreringskortene hertil (kartotekskort i A6-format) er opdelt i et numerisk-, et topografisk-, et adresse- og et emnekartotek. Emnekartoteket er opdelt i oldtid og nyere tid. Oldtiden er underinddelt efter oldsager og anlæg. Nyere tid efter "den grønne registrant".

Museet oplyser hertil om en række "særarkiver": Der er typisk tale om registranter til ældre kulturarvsprojekter, f. eks. berejsninger og bygningsregistrering

Arkiverne rummer tillige enkelte digitale arkivfonde, f.eks. Sønder sø-undersøgelserne, der er registreret i "Archeoinfo-databasen" på Viborg Kommunes server. Samme sted er der det sidste halve år arkiveret digitale beretninger og bygherrerapporter m.v. i kommunes elektroniske dokumentssystem SIRIUS, som museet er opkoblet på.

Museet skal drage omsorg for, at museets elektroniske data bevares sikkert og er lige så tilgængelige som data på papir. Databaser skabt til enkelte undersøgelser skal således løbende konverteres til gængse programmer og styresystemer. For at sikre dette anbefaler styrelsen, at museet bruger museernes fælles IT-systemer. Og for de administrative sager bruger de lokale kommunale systemer.

Bibliotek

Stiftsmuseets bibliotek er usædvanlig velforsynet med arkæologiske tidsskrifter, årbøger og monografier omhandlende Nordvesteuropa. Det er nogenlunde velforsynet med danske - og til dels med svenske og norske - tidsskrifter, årbøger og monografier inden for etnologi, museumsvesen og historie. Visse emner inden for kunsthistorie og konservering er velrepræsenterede. Nyere tids historie er i ringere omfang repræsenteret. Biblioteket er velforsynet med opslagsværker inden for alle relevante emner. Det samlede antal bind opgøres til 17.000.

Biblioteket er en afdeling af Viborg Bibliotekerne og er katalogiseret efter folkebiblioteksregistranten. Museet mener, at registranten er uegnet til arkæologiske bøger, som i stedet er katalogiseret efter land og periode. En omklassificering af de "folkebibliotekskatalogiserede" arkæologiske bøger er i gang. Biblioteket passes af en faginspektør og en museumsassistent.

Kulturarvsstyrelsen deler museets opfattelse af et generelt velforsynet og velordnet bibliotek. Ved museets bogindkøb bør bibliotekaren være opmærksom på den rette balance i bogbestanden, set i relation til museets forskellige fagområder. Hvis det ikke allerede er sket, bør museet omlægge sine kortkataloger til et anerkendt og udbredt digitalt bibliotekssystem.

Indsamling, undersøgelser og forskning

Indsamling

Til belysning af museets indsamlingspolitik i forhold til ansvarsområdet har museet fremsendt "Viborg Stiftsmuseums indsamlingspolitik" Dokumentet er dateret og fylder 1 side.

Det fremgår, at museet skelner mellem passiv og aktiv indsamling. For begge kategorier gælder, at spørgsmålet om indlemmelse vurderes i relation til museets eksisterende samling eller til ansvarsområdet – Viborg og Viborgegnens historie. Som væsentlige indsamlingsområder anses embedsstanden, lokal handel og håndværk, industri samt læge og sygehusvesen. Som noget nyt: Hedebruget. Indsamlingspolitikken for oldtid og middelalder omtales ikke.

Museet angiver andetsteds, at accessionen af oldsager især er knyttet til arkæologien i ansvarsområdet, men at også større og mindre privatsamlinger af oldsager er tilgået museet som gaver de seneste 5 år. Antallet af accessionerede oldsager omtales ikke.

Museet oplyser om den faktiske accession fra nyere tid ved tilgangslister for de sidste 4 år. Det fremgår af listerne, at museet årligt har ca. 40 "genstandssager" med flere end 200 genstande. Ved siden af high-lights, som malerier af gamle bysbørn, inventar fra lokale kirker og missionshuse, samt genstande fra de nedlagte kommuner, domineres listerne af almindelige

brugsgenstande fra 1900-årene. I mange tilfælde er det eksempler på masseproducerede industrivarer brugt i Viborg.

Styrelsen konstaterer, at de sidste fire års indsamlinger fra nyere tid ikke har været i fuld overensstemmelse med indsamlingspolitikken. I mange tilfælde er der tale om passiv indsamling af 20. århundredes massefabrikerede genstandstyper. De har naturligvis også været brugt i Viborg, men findes allerede i adskillige eksemplarer på andre museer. Styrelsen opfordrer museet til at følge sin egen indsamlingspolitik – og til at skærpe den efter princippet: Ingen indsamling uden undersøgelse. Det anbefales museet, at indsamlingen i højere grad belyser ansvarsområdets særlige kulturhistoriske egenart. Indsamlingspolitikken bør ved samme lejlighed udvides til, at indbefatte de vigtigste "Viborg-emner" i oldtiden og i middelalderen.

En velovervejet indsamlingspolitik - koordineret med nabomuseerne - medvirker til at skærpe museets profil, og gør det lettere at afslå eventuelle uønskede donationer

Undersøgelser - arkæologiske

Museets absolutte top-prioritering indenfor undersøgelser og forskning har i de seneste år været det arkæologiske projekt Viborg Søndersø (omtalt nedenfor under forskning). Hertil varetager museet alle de arkæologiske opgaver i Viborg Kommune. Som følge af højkonjunkturen, har museet de senere år oplevet et stærkt stigende antal bygherrefinansierede opgaver. Forundersøgelser, udgravninger, beretninger og bygherrerapporter. Virksomheden har omfattet forskellige sagstyper: Bygge og anlæg, råstofudvinding, læhegn og skovrejsning. Undersøgelserne har omfattet anlæg fra alle oldtidens perioder og fra den tidlige middelalder.

Ved Kulturarvsstyrelsen besøg på museet den 15. april 2008 havde museet 4 bygherrefinansierede undersøgelser i gang. Arbejdspladserne var samlet bemandet med 10 arkæologer og deres udstyr. Museet forventer, at det høje aktivitetsniveau fortsætter i hele 2008.

Parallelt med de eksternt finansierede opgaver har museet gennemført egenfinansierede undersøgelser af de fleste planarealer på over 2000m². Museet mener det har resulteret i, at mange væsentlige fortidsminder er blevet lokaliseret og enten bevaret for eftertiden eller undersøgt. Museet mener også, at det med rimelighed kan diskuteres, om det omfattende egenfinansierede arbejde står i et rimeligt forhold til de ressourcer, museet har til rådighed.

Museet udgiver de arkæologiske bygherrerapporter i en publikationsserie med ISBN-nummer. I 2008 var der udgivet 24 rapporter over undersøgelser fra 2004-2008

Undersøgelser – nyere tid

Indenfor nyere tid har museet siden 2004 gennemført undersøgelser i "Den tidlige industri", "Viborgs sociale geografi", "Politik og folkelighed i det 19. og 20. århundrede", "Embedsbyen" og "Den moderne service- og administrationsby".

Resultaterne fra undersøgelserne er typisk blevet publiceret som artikler i faglige antologier eller i lokale tidsskrifter og årbøger. Enkelte undersøgelsesresultater er tillige formidlet i museets udstillinger.

Forskning

Museets forskning er i hovedsagen forbundet med den arkæologiske virksomhed, hvor top-prioritering de senere år har været den tværfaglige forskning og metodeudvikling i dansk byarkæologi med udgangspunkt i forskningsgravningen ved Viborg Søndersø. Den store afsluttende publikation "Viborg Søndersø 1018-1030. Arkæologi og naturvidenskab i et værkstedsområde fra vikingetid" er indleveret som hovedværket til kvalitetsvurderingens forskningsbedømmelse. Hertil kommer en række artikler og konferenceindlæg med byarkæologiske emner.

Deltagelse i konferencer, kongresser m.v.

Museet oplyser ved en fremsendt liste, at de videnskabelige medarbejdere tilsammen har deltaget i 29 museumsfaglige konferencer og kongresser i de sidste 4 år. Heraf var 8 med indlæg fra museets medarbejdere.

Det er styrelsens vurdering, at museet gennemfører undersøgelses-delen af det arkæologiske ansvar kvalificeret og med et højt fagligt ambitionsniveau. Sønder sø-undersøgelserne betragter styrelsen som forbilledlige. Styrelsen anerkender, at museet afsætter midler til egenfinansierede undersøgelser, men savner en reflekteret prioritering af opgaverne. I forhold til varetagelsen af det samlede arkæologiske ansvar erindrer styrelsen om forpligtelsen til formidling af undersøgelsesresultater for alle borgergrupper.

Styrelsen anerkender museets arbejde med nyere-tids-undersøgelser, set i lyset af de beskedne ressourcer på området. Det er styrelsens anbefaling, at området styrkes og nye-tids-undersøgelser suppleres af undersøgelser i højmiddelalder og renaissance. Museets nye arbejdsområder: Hedebruget, fjordfiskeriet og stationsbyerne, bør museet varetage i fællesskab med museer, der arbejder med samme emner.

Forvaltning af den faste kulturarv

Museet samarbejdede til 2007 med Amtet og med Kulturmiljørådet om de regionale kulturværdier. Stiftsmuseets leder var formand for Rådet 1998 – 2006. Museet samarbejdede med kommunerne om det lokale planarbejde.

Fra 2007 samarbejder museet med forvaltningerne i den nye Viborg Kommune. Først på året mødes planafdelingen og museet om forestående anlægsarbejder. Herefter disponerer museet det arkæologiske arbejde. Samarbejdet om de større anlægsopgaver fungerer godt. Samarbejdet om vejanlæg og ledninger i Viborg middelalderby fungerer knap så godt. .

Museet behandler årligt ca. 20 lokalplansager. Næsten alle nye lokalplanområder i 'åbent land' bliver prøvegravet. Museet behandler ca. 20 skovrejsningssager årligt. Knap halvdelen prøvegraves. Praktisk taget alle råstofsager med indvindingsområder på over 2000 m2 prøvegraves. En mindre andel af sager om læhegn, kabler og dispensationer for fredningszoner er prøvegravet. Museet får årligt 2-3000 byggesager i høring. Museet reagerer på ca. 70 sager ved forundersøgelse, besigtigelse eller antikvarisk kontrol. Efterfulgt af skriftligt høringssvar.

Museet nævner som et problem, at DKC ikke fra centralt hold er færdigregistreret. Det betyder, at museet ikke kan lave en fuldt tilfredsstillende arkivalisk kontrol. Museet opfordrer styrelsen til at sikre, at DKC er fuldt opdateret for hele landet.

Museet mener, at nedlæggelsen af amter og kulturmiljøråd har medført en svækkelse af indsatsen for bevaring og formidling af kulturmiljøer. Som eksempel nævnes sammenlægningen af bedrifter i landbruget, som truer kulturspor som diger, hegn og markveje.

Viborg Stiftsmuseum er særdeles aktiv i forvaltningen af den arkæologiske kulturarv og samarbejdet med planmyndighederne fungerer godt. Museet bør fortsætte dialogen med den tekniske forvaltning om kulturarven i midtbyen. Hvad angår den faste kulturarv fra middelalder til nyeste tid, anerkender styrelsen betydningen af museets bidrag til Kulturmiljørådet. Styrelsen anbefaler museet, at tage initiativ til nye fællesskaber på kulturmiljøområdet og opfordrer til, at søge Kulturarvsstyrelsen om tilskud til opstart og udvikling. De relevante forvaltninger i Viborg Kommune bør fra starten inddrages i initiativet.

Konservering og bevaring

Museet vurderer, at størstedelen af samlingen er i nogenlunde god bevaringstilstand. Et oldsags-magasin er dog angrebet af mug p.g.a. en gammel vandskade. Og på fjernmagasinet er der smudsproblemer forårsaget af manglende rengøring og umalede cementgulve.

Bevaringsarbejdet varetages af museets egen konservator eller efter dennes anvisning. Et konserveringsværksted med relevant udstyr forefindes. Der mangler dog plads og kapacitet. Konservering udføres i øvrigt på museernes konserveringsværksted i Skive. I enkelte tilfælde hos særlige specialister.

Museet har en række små magasiner i museumsbygningen. Her opbevares arkæologisk samling, tekstil, natur- og militærhistorisk samling samt museets "fine" sager. Samt hovedparten af lokalhistorisk arkiv. Øvrige genstande befinder sig i et ca. 1000 m² stort fjernmagasin.

Museet anser det som en styrke at have egen konservator. Som en svag side i bevaringsarbejdet nævnes ophobningen af arbejdsopgaver bl.a. forårsaget af konserveringsbehovet i den ekspanderende arkæologiske virksomhed.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at Bevaringscenter Skive den 27/3 2008 bl.a. karakteriserer museets magasiner som stærkt overfyldte og delvis under risiko for vandskader.

Kulturarvsstyrelsen anbefaler, at museet udskiller de dele af samlingen, der ikke har nogen relation til museets ansvarsområde eller som er "dubletter"(se ovenfor under samlinger). Herved afhjælpes pladsmanglen.

Kulturarvsstyrelsen anbefaler museet at udarbejde en bevaringsplan, der forholder sig til de forbedrede pladsforhold efter en udskillelsesproces fra samlingen.

Den eksternt finansierede arkæologiske virksomhed bør ikke belaste museets konservering. Udgifter til nødvendig konservering indgår i de arkæologiske budgetter.

Formidling

Formål og strategi

Viborg Stiftsmuseum definerer sig som et historisk videnscenter, der undersøger og dokumenterer væsentlige træk i byens og egnens historiske udvikling. Målsætningen er, at stille denne viden om Viborg-egnens særkende og udvikling til rådighed for lokalbefolkningen, for herigennem at bidrage til en styrkelse af identitet og selvforståelse hos børn og voksne. Strategien er forbundet med begreberne oplysning, oplevelse og opdagelse. Museet har ikke særlige strategier for børn, unge og indvandrere. Museet ønsker både at favne bredt og folkeligt i temaer og appel, samt at give særligt interesserede mulighed for historisk fordybelse.

Udstillinger

Museet opbygger frem til 2010 en helt ny basisudstilling, der vil afspejle museets formål og ansvarsområde. Faserne er: Oldtid og middelalder i slutning af 2008. Dele af nyere tid i begyndelsen af 2009. Resterende dele i 2009-10. Udstillingen opbygges kronologisk, inddelt i hovedafsnit. Udstillingerne tekstes på dansk og engelsk.

I foråret 2007 opbyggede Viborg Stiftsmuseum en ny basisudstilling på Bruunshaab gamle Papfabrik. Udstillingen dækker hele industriperioden fra grundlæggelsen af Bruunshaab Klædefabrik i 1821 og frem til i dag, hvor det arbejdende fabriksmuseum Bruunshaab gamle Papfabrik, sammen med den nye basisudstilling, er en del af historieformidlingen på stedet.

Særudstillinger

Museet har en omfattende særudstillingsvirksomhed. I alt 23 udstillinger fra 2004 til 2008. 22 udstillinger var overvejende med etnologisk/nyere tids indhold. 1 udstilling var med arkæologisk/forhistorisk emne.

Kulturarvsstyrelsen anerkender, at museet har en omfattende særudstillingsvirksomhed, som desværre ikke er afbalanceret i forhold til museets ansvarsperioder. Den arkæologiske virksomhed er således kun i ringe omfang formidlet i særudstillinger. Af hensyn til offentlighedens forståelse for den arkæologiske virksomhed bør museet rette op på dette. Frem til 2010 bør færdiggørelsen af den nye basisudstilling dog have højeste prioritet.

Anden formidling

Museets faglige medarbejdere øser af deres viden i og udenfor museet. Men med forskellig intensitet. I 2007 gennemførte museet:

60 omvisninger. (Alle nyere tid)

28 by- og landskabsvandring. (2 oldtid, 10 middelalder, 16 nyere tid)

36 foredrag. (5 oldtid, 9 middelalder, 22 nyere tid)

8 radio/TV indslag. (4 oldtid og 4 nyere tid)

Undervisning

Museet har undervisningstilbud til skolebørn ved museets fastansatte formidler. Ved særudstillinger informeres skolerne om udstillingens indhold, målgruppe og museets tilbud. Lærerne booker en tid til besøg, med museets formidler som vært. Enten omvises der i udstillingen eller gruppen introduceres til udstillingens indhold og tema, hvorefter de selv går rundt. Har museet produceret undervisningsmateriale til udstillingen, ligger det på hjemmesiden som pdf-filer til udprintning.

I den permanente udstilling er praksis, at museet specialdesigner det besøg, som læreren ønsker sig. Omvisningen suppleres altid af hands-on oplevelser med børnene, ved hjælp af museets ekvisitsamling, der både dækker oldtid, middelalder og nyere tid.

Museet har ikke samarbejde med skolerne om udvikling af undervisningsmaterialer. Og museet har ikke undervisningsmaterialer eller opgaveark til den permanente udstilling. Derimod 20 emnekasser som skolerne kan låne gratis. Tilbuddet er ikke annonceret på e-museum.

Formidlingspublikationer

Museet udgiver de arkæologiske bygherrerapporter i en serie med ISBN-nr. Der er udkommet 24 hæfter. Museet mener, at rapporterne er så fagligt kvalificerede, at forskere kan få et klart indtryk af undersøgelsesernes resultater og de forskningsmæssige potentialer.

Museet har udgivet en række sy-vejledninger i serien: Viborg Stiftsmuseums Mønstertjeneste. De består af opmålinger, rekonstruktionsforslag og materialeangivelser af nogle af museets genstande, der egner sig til kopiering. Målgruppen er historiske arbejdsgrupper, håndarbejds- og sløjdlærere og andre med virkelyst og historisk interesse.

Hertil har museet over de sidste 4 år produceret følgende formidlingspublikationer: 22 artikler (Heraf 15 i Viborg Bogen 2004-2007)

- 1 monografi
- 2 informationsfoldere
- 1 DVD-udgivelse (En Viborg-dreng i 40'erne)

Formidling på internettet

Til portalen www.Viborghistorie.dk, der er et lokalt ABM-samarbejde som museet er webmaster for, har museet leveret et særdeles omfattende bidrag af artikler, billeder, dokumenter og genstandsfotos. Materialet er søgbart. I seks netudstillinger under temaet "den lange fortælling" formidles dele af museets gamle basisudstilling.

Viborghistorie.dk giver også adgang til søgning i interne og eksterne databaser. Det er pt. muligt at søge i arkivets A-fonde via link, i Viborg Bibliotekernes database samt i Danske billeder. I kommentarfunktionen til den enkelte genstand, historie og leksikonartikel kan brugerne poste kommentarer og uploade billeder. Museet kan bruge funktionen til at efterspørge oplysninger. I erindringsfunktionen kan brugerne skrive deres erindringer, direkte i portalen samt tilknytte billeder. Det vil blive muligt for brugerne at abonnere på rss feeds, så de får besked, når der sker nyt på de udvalgte områder, de har interesse i.

Museets hjemmeside www.Viborgstiftsmuseum.dk informerer brugerne om museet, dets afdelinger og ansvarsområde. Her bringes oplysninger om udstillinger og arrangementer, og her kan brugerne finde undervisningsmateriale til bl.a. særudstillinger. Hjemmesiden rummer også Sønderø-manualen, bygherrerapporter, informationsmateriale. Herunder mailadresser for museets medarbejdere.

Museets andet website www.bremsbilen.dk har til formål at formidle om projekt Brems. Siden er oprettet i forbindelse med industrikulturens år.

Herudover har museet produceret internetbaseret undervisningsmateriale i fællesskab med Amtscentralen (Skive) og med Animationsskolen (Viborg)

Museet fører statistik over brugeraktiviteten på museets sites. Resultatet for 2007 var:
www.Viborghistorie.dk : 247.515 unikke besøg. www.ViborgStiftsmuseum.dk: 8496 besøg.

Museet har ikke gennemført særlige tiltag af hensyn til tilgængelighed og brugervenlighed på museets hjemmesider. Der er ingen særlige funktioner for syns-, læse- og hørehandicappede. Museet har ikke konsulteret statens retningslinier for offentlige sites tilgængelighed eller deltaget i IT-og Telestyrelsens kvalitetsmålings-projekt: "Bedst på Nettet"?

Der er afsat midler til den nødvendige tid til opdateringer og videreudvikling af www.Viborghistorie.dk. Det er hensigten at afsætte flere ressourcer til udbygning og opdatering af museets traditionelle hjemmeside.

Udvikling af museets formidling

Museet er bevidst om nødvendigheden af at udvikle sin formidlingspraksis. Den nye basisudstilling vil således indlede hvert hovedafsnit med et "introduktionsrum". Her skal forskellige udstillingsmedier anvendes, så væsentlige sider af byens og egnens historie fortælles, selv om historien ikke kan formidles via genstande. Også i de enkelte hovedafsnit indgår nye udstillingsmedier og formidlingsformer i kombination med "traditionel" udstilling. Både lyde og levende billeder. Til styrkelse af området har en af museets medarbejdere gennemført modulet Museal kommunikation i uddannelsen Master i Museologi. Museet er på udkik efter nye inspirerende sparringspartnere i regionen.

PR-virksomhed og markedsføring

Museet markedsføres lokal i dagspressen, i lokalradio og i TV-Midt/Vest. Det sker ved museets egne pressemeddelelser og avisindlæg, ved redaktionelle artikler samt i nyhedsindslag i radio og TV. Museet bruger desuden kommunens annoncer i de lokale ugeaviser hver uge.

Museet har et strategisk samarbejde med virksomheden JP Group (hovedsponsor) samt en række andre sponsorerende virksomheder i forbindelse med rekonstruktionen af jernvarefabrikant Julius Brems motorvogn årg. 1900.

I 2007 indledtes på initiativ af Midtjyske Museers Udviklingsråd et samarbejde om fælles markedsføring af museerne i Region Midt. Museet håber ad denne vej at opnå en bredere og mere alsidig formidling.

Kulturarvsstyrelsen anerkender, at museets indsats på området "anden formidling" er omfattende, af god kvalitet og baseret på flere formidlingsformer: Mundtligt, elektronisk og på skrift. Styrelsen beklager dog, at formidlingen af nyere tids emner udgør den overvejende del og at formidlingen af arkæologien er så beskednen.

Styrelsen anbefaler, at museet tager initiativ til et formaliseret samarbejde med folkeskolen og andre uddannelsesinstitutioner i Viborg om udviklingen af undervisningstilbud eller en egentlig skoletjeneste. Styrelsen gør i den forbindelse opmærksom på de regionale kulturarvs-undervisningscentre, der på regional basis er under etablering. Og på muligheden for at søge om udviklingsmidler i de 5 formidlingspuljer under Formidlingsplanen.

Publikum

Tilknyttede foreninger

Museets venneforening har gratis adgang og inviteres til udstillingsåbninger m.v.. Foreningen har et årligt aktivitetsprogram med foredrag, filmaftner og ekskursioner. Medlemmerne modtager årbogen "Viborg Bogen".

Museet bistår Viborgegnens amatørarkæologer med deres årlige foredragsrække, leverer et par af foredragene og stiller lokale til rådighed. Foreningen tilbydes at deltage i nogle af museets udgravninger.

Museet har en repræsentant i Hvolris Jernalderlandsby's brugerbestyrelse.

Museets laver efter aftale omvisninger for Psykiatrihistorisk Museum, og bistår løbende Bruunshaab Gl. Papfabrik med omvisninger og foredrag.

Dialog med publikum

Museet har ikke gennemført systematiske undersøgelser af publikums oplevelser og forventninger til museets formidling?

Museet har ikke taget særlige initiativer for at nå nye og underrepræsenterede befolkningsgrupper.

Til udviklingen af nye undervisningstilbud har museet en fokusgruppe af folkeskole- og gymnasielærere. Hertil har museet planer om at inddrage en gymnasieklasse og klassens lærer i formuleringen af en introduktionsmontre i den nye udstilling

Museumsbutik og café

Museumsbutikken drives som en del af museets formidling. Butikken har et bredt varesortiment af museums-kopier. Især tekstil, legetøj og husgeråd i glas, horn og emalje. Endvidere sælges lokalhistoriske bøger. Det tilstræbes, at varerne har en lokal relation. Museumsbutikkens økonomi skal være neutral. Butikken ledes af en fastansat butiksuddannet kustode.

Museet har en kaffestue, hvor publikum kan få serveret te eller kaffe. Kaffestuens omsætning indgår i museets samlede økonomi.

Anden brug af museets lokaler

Museets lokaler benyttes lejlighedsvist af foreninger. Til musik og film, samt til udstillinger fra Tekstilseminariet og Animationsskolen. En dag ugentligt bruges et lokale af et hold tegnere.

Åbningstid og besøgstal

Museets afdelinger på Hjultorvet holder åbent 1400 timer pr. år. Åbningstiden varierer efter årstiden. E Bindstouw holder åbent 594 timer pr. år. Overvejende i ferieperioder.

Det samlede besøgstal i 2007 var 18.095

Kulturarvsstyrelsen vurderer, at museet har god kontakt til de traditionelle kernebrugere. Derimod når museet ikke ud til de unge og til nye befolkningsgrupper i området. Styrelsen anbefaler, at museet gennemfører bruger-analyser med henblik på at afdække, hvilke barrierer der findes mellem museet og de potentielle brugere. Analyser af den eksisterende brugersammensætning gennemføres af styrelsen i løbet af 2009.

Museet anbefales generelt at øge dialogen med brugerne og i højere grad at inddrage publikum i museumsvirksomheden. Således som det allerede sker på museets site www.Viborghistorie.dk

Museet kan overveje at droppe kaffestuen set i lyset af en attraktiv café lige udenfor døren. Herved kan museet tilføres et lokale og personalet aflastes.

Bygninger og udendørsarealer

Bygninger og ejerforhold

Museet har hovedadresse på Hjultorvet i det centrale Viborg, hvor museet er indrettet i Hedeselskabets tidligere hovedsæde. Her er udstillinger (ca.1300 m²) arkiver og magasiner (ca. 450 m²) samt værksteder og kontorer (ca. 350 m²). Velfærdslokalerne udgør ca. 50 m². Museumshaven rummer en stensamling og facaden af et lokalt renæssancehus.

I Lysgård ligger besøgsstedet E-Bindstouw - et gammelt skolehus fra 1792 (ca. 150 m²). Et fjernmagasin, "Liseborg" er indrettet i en tidligere lagerbygning i byens udkant (ca.1000 m²). Alle bygninger ejes af Viborg Kommune. Den indvendige vedligeholdelse påhviler museet.

Museets udstillingsarealer er fordelt på tre etager. Lokalerne giver mulighed for en repræsentativ formidling af ansvarsområdet og opfylder de basale krav til bevaring, herunder til klima og til sikring mod tyveri, brand og hærværk. Udstillingslokalerne er på vej til at opfylde kravene, om tilgængelighed for handicappede.

Magasinerne i museumsbygningerne på Hjultorvet er for en del placerede i kældre med risiko for fugtskader fra indtrængende vand og vandførende rør. Bevaringscenter Skive vurderer 27/3 2008, at kælderlokalerne er "uegnede som museumsmagasiner". Fjernmagasinet

”Liseborg” er indrettet i en regulær, isoleret og klimastyret lagerbygning. Bevaringscenter Skive vurderer 27/3 2008, at genstandene har ”rimelige klimatiske rammer”.

Beliggenhed, faciliteter og materiel

Stiftsmuseets domicil på Hjultorvet er beliggende i Viborgs gå-gade-kvarter med dårlige adgangsforhold for biler. Museet oplever det både som hæmmende for museumsarbejdet og for publikumstilstrømningen. Den arkæologiske virksomhed savner især bedre opbevaringslokaler for udstyr til de arkæologiske udgravninger.

Stiftsmuseet kan glæde sig over bygningsmassens gode beliggenhed og tilstand. En undtagelse er kældrene, hvis brug som museumsmagasiner snarest skal ophøre. Hvad angår parkeringsproblemerne, vurderer styrelsen, at museets herskabelige bygninger og gode beliggenhed i city, opvejer generne. Ulemperne for den arkæologiske virksomhed kan afhjælpes ved, at udstyret opbevares andetsteds. F.eks. i et skærmet afsnit på ”Liseborg”.

Organisation og administration

Journal og arkiv

Museets administrative sager journaliseres efter en journalplan opbygget efter decimalklasse-systemet i over- og underkategorier. Journalplanen er fremsendt til styrelsen til orientering.

Personalesager oprettes efter KL-journalplanen. KL-journalplanen findes i ESDH-systemet Cirius-personale. Begge funktioner varetages af museets sekretær.

Regnskab

Museets bogholderi samt udarbejdelsen af periode- og årsregnskab varetages af museets sekretær. Regnskabet revideres af Kommunernes Revision A/S.

Museet følger Viborg Kommunes regnskabsinstruks: ”Principper for økonomistyring”. Derudover anvendes ”Bekendtgørelse om regnskab og revision af statsanerkendte museer m.v.” Regnskabet opstilles efter Kulturarvsstyrelsens anvisning jf. ”Opstilling af regnskab” af 30. marts 2004.

Løn og personaleadministration

Museets lønadministration varetages af museets sekretær og Viborg Kommunes Personaleforvaltning. Den sidste kontrol af medarbejdernes rette løn-indplacering og pensionsafregning blev foretaget i oktober/november 2007

Forsikringer

Museets bygnings-, løsøre- og ansvarsforsikringer er i Alm. Brand. Kommunernes Arbejdsskade-forsikring varetager arbejdsskade-forsikringerne og Kommuneforsikring motorkøretøjs-forsikringerne. Der er sidst foretaget kontrol af forsikringssummer og dækning i sept. 2006.

Ledelse og personale

Bestyrelse

Museets Bestyrelsen består af 5 medlemmer og er identisk med Viborg Kommunes kulturudvalg. Hele bestyrelsen er på valg hvert fjerde år.

Bestyrelsen udstikker retningslinier for museet i overensstemmelse med kommunens overordnede udviklingsplaner. For perioden 2006 – 08 har kulturudvalget fokus på ”sikker drift,

harmonisering og tilpasning, strukturomlægning og udvikling af tilbud dækkende hele den nye kommune". I 2. halvår af 2008 indledes en proces, hvor museumsområdet beskrives på ny, og hvor der bliver mulighed for at udvikle området fagligt. I den kommende valgperiode udformes en egentlig kulturpolitik, der indbefatter museumsområdet.

Ledelse og personale

Det fastansatte museumsfaglige personale består af museets leder, 2 museumsinspektører, 2 arkivarer, 1 formidler og 1 konservator. Hertil 1 registrator, 1 museumssekretær, 4 museumsassistenter og 2 tekniske servicemedarbejdere samt en snedker. I alt ca. 14 årsværk.

Andet personale omfatter i hovedsagen medarbejdere finansieret af indtægtsdækket arkæologisk virksomhed. På grund af "byggeboom" har antallet været stigende siden 2002. Personaledgegruppen omfatter 9 arkæologer, 7 studenter, 1 projektmedarbejder, 1 formidler, 2 kustode-afløbere og 1 teknisk servicemedarbejder. I alt ca. 17 årsværk.

Hertil arbejder 5 ulønnede volontører med forskellige opgaver. I alt 3/4 årsværk.

Personalepolitik, efter- og videreuddannelse

Som kommunalt museum er personalepolitikken identisk med kommunens. Museet har udført en skriftlig arbejdspladsvurdering

I det omfang økonomien tillader deltager leder og medarbejdere i efteruddannelse. Museets konservator har gennemført Master i Museologi juni 2007. Museets formidler deltager i kurser om børnekultur og børnepædagogik.

Museet vurderer, at det er lykkedes at sammensætte en bred og dækkende medarbejderstab. Museets varetager dog så mange forskellige opgaver, at de fleste medarbejdere indtager nøgleposter. Det gør museet sårbart i forbindelse med fravær. Det voldsomme arkæologiske aktivitetsniveau, kommunalreformen og besparelser har givet et betydeligt pres på en række arbejdsfunktioner, ikke mindst de administrative.

Kulturarvsstyrelsen vurderer, at bestyrelsens sammensætning sikrer en løbende dialog med kommunen og en god forankring i lokalsamfundet.

Museet råder over ca. 14 fastansatte årsværk samt ca. 17 eksternt finansierede årsværk, der hovedsageligt bemannes af arkæologer og arkæologistuderende. Da den indtægtsdækkede arkæologiske virksomhed forudsættes at hvile i sig selv, er det styrelsens opfattelse, at Viborg Stiftsmuseums øvrige museumsfaglige bemanning er i underkanten af det hensigtsmæssige, set i lyset af museets store geografiske ansvarsområde. Især med henblik på at løfte nyere tids forskningsopgaver, anbefales museet at indgå i fællesskaber med eksterne partnere blandt museer og universiteter.

Økonomi

Tilskud	2004	2005	2006
Stat	775.000	766.000	764.000
Viborg Kommune	5.149.947	5.156.586	5.122.210
Amt *	97.474	57.748	112.820
Velux Fonden **	923.000		194.000

*) Der udbetaltes 2004: 224.716, 2005: 231.722 og i 2006: 240.062 fra Viborg Amt. Differencen blev videregivet til Viborg Amts Konserveringsværksted.

**) Den resterende del af støtten til forskningsprojektet Viborg Søndersø. Beløbet på 923.000 kr. dækker 2003/2004. Til publicering af forskningsresultaterne fra Viborg Søndersø modtog museet 194.000 kr.

<i>Egenindtægt</i>	2004	2005	2006
Øvrige indtægter excl. moms.	265.000	153.000	135.000

Den fremtidige udvikling i økonomien

Museet oplyser, at det kommunale tilskud planlægges beskåret med 1,25 % i 2008, 2 % i 2009 og 0,5 % i 2010.

Museet anfører afslutningsvis, at besparelser og en voldsomt øget arbejdsbyrde som følge af ny museumslov og byggeboom, har medført et stigende pres på museets basale drift. Fremtidige besparelser betyder, at stillinger ikke kan genbesættes og basale arbejdsfunktioner må nedprioriteres. Museet beklager et utilstrækkeligt statsligt tilskudssystem i en tid med stigende udgifter og flere lovbundne forpligtelser. Museet efterlyser en udmelding om, hvad staten ønsker at yde sit tilskud til.

Kulturarvsstyrelsen vurderer, at udviklingen i museets tilskud er stabil. Størrelsen af de planlagte tilskudsreduktioner for de kommende år svarer til det niveau, der kendes fra hele den offentlige sektor.

Kulturarvsstyrelsen kan oplyse, at Viborg Stiftsmuseum kan frigøres fra sit arkæologiske ansvar, såfremt museet måtte ønske det. Museets indtægtsdækkede arkæologiske virksomhed forudsættes økonomisk at hvile i sig selv uden at belaste museets øvrige ansvarsområder.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museerne generelt modtager et støt stigende tilskud fra staten. En væsentlig og stigende andel af statens tilskud ydes nu i form af puljer, som museerne kan søge. Styrelsen opfordrer Viborg Stiftsmuseum til at benytte sig af de mange muligheder.

Sammenfatning

Viborg Stiftsmuseum

Viborg Stiftsmuseum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum efter museumslovens § 15. Museets ansvarsområde er kulturhistorien fra oldtid, middelalder og nyere tid i Viborg Kommune. Museet ejes og drives af Viborg Kommune.

Museet blev stiftet i 1861 og hører dermed til den ældste gruppe af lokalmuseer i Danmark. Som følge af sin alder rummer museet store og værdifulde samlinger med hovedvægten på forhistorien. Fra sine herskabelige bygninger i centrum af Viborg driver museet i dag en bredspektret kulturhistorisk virksomhed i landets arealmæssigt næststørste kommune med 92.000 borgere.

Arbejdsgrundlag og formål

Viborg Stiftsmuseum har traditionelt haft fokus på forhistorie og arkæologi. Det fremgår af museets vedtægter, af museets samling, af biblioteket, af forsknings-publikationerne, af medarbejdergruppens sammensætning og af museets samarbejdspartnere. Som kulturhistorisk museum for den nye store Viborg Kommune skal museet være opmærksom på, at afbalancere sin varetagelse af ansvarsområdet. Kulturarvsstyrelsen anbefaler en opprioritering af højmiddelalder, renaissance og nyere tids kulturhistorie i Viborg Kommune.

Museets medarbejdere har mange tillidsposter i faglige organisationer, netværk og projekter. Styrelsen finder det positivt, at museet engagerer sig i relevante faglige fora. Både regionale, nationale og internationale. Museet opfordres til, at udbygge og formalisere samarbejdet med undervisningssektoren.

Samlinger, arkiver og bibliotek

Kulturarvsstyrelsen anerkender værdien af museets gamle brede lokalhistoriske samling, der er en funktion af skiftende tiders indsamlingspolitik. Styrelsen deler grundlæggende museets opfattelse af styrker og svagheder ved samlingen fra Viborg-egnen.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museet derudover rummer betydelige special-samlinger uden forbindelse til museets historiske eller aktuelle ansvarsområde. Museet råder ikke over ressourcer til at varetage specialsamlingerne museumsfagligt forsvarligt. Kulturarvsstyrelsen anbefaler derfor, at museet udskiller disse samlinger til andre statsanerkendte museer.

Ved styrelsens besøg i museets oldsagsmagasiner fremgik det, at en del af de ældre accessioner mangler proveniens-oplysninger. Museet bør overveje at udskille disse oldsager fra samlingen, såfremt de savner væsentlige oplysninger af kulturhistorisk betydning. Såfremt museet finder, at der er væsentlige forhold, der taler for at opretholde disse dele af oldsagssamlingen, skal styrelsen anmode museet om at fremsende en redegørelse herfor. Oldsagerne kan efter udskillelse overgå til formidlingsformål.

Ved styrelsens besøg på stiftsmuseets fjernmagasin fremgik det, at museet råder over adskillige borgerlige møblementer fra tiden 1860-1910. (Borde, stole, skænke etc.). Museet bør overveje, om dele af den pladskrævende møbelsamling med fordel kan udskilles, såfremt den kulturhistoriske relevans ikke er åbenbar.

Viborg Stiftsmuseum bør opdatere og forenkle de skriftlige retningslinier for indsamling og samlingsadministrationen. Instruksjerne skal være i overensstemmelse med museumsloven og museumsbekendtgørelsen og bør følge Kulturarvsstyrelsens vejledninger. De bør være korte, let forståelige, daterede og underskrevet af museumsleder. Og de bør udleveres til medarbejderne.

Viborg Stiftsmuseum har sin egen praksis for nummerering, som ikke er umiddelbart gennemskuelig for udenforstående. Styrelsen anerkender, at museet fra 2004 prospektivt har lagt om til hovednummersystemet, som er den almindelige danske standard for museumsnummerering

Kulturarvsstyrelsen finder det kritisabelt, at museet ikke kan redegøre for antallet af museumsgenstande i samlingen. Museet bør forholde sig til - og gøre sig klart - hvorledes en museumsgenstand defineres. Opmærksomheden henledes på, at ikke ethvert skår der indmåles og optages på en arkæologisk fundliste, nødvendigvis senere skal optages som en enkeltstående museumsgenstand.

Viborg Stiftsmuseum har pr. 10. april 2008 registreret 2874 museumsgenstande i REGIN. Heraf er 1633 også publiceret i Museernes Samlinger. Da tallene vurderes at være temmelig lave, set i forhold til samlingens størrelse, indskræpes museets pligt til at indberette sine museumssager og genstande til Museernes Samlinger. (jf. bekendtgørelse om museer m.v. § 7 og styrelsens notat om minimumsindberetning til de centrale registre på www.Kulturarv.dk)

Styrelsen pålægger museet at dokumentere, at de nødvendige beløb til færdiggørelse af bygherrerapporter er uforbrugte og reserveret til formålet. Museet skal udarbejde en plan for afvikling af beretningseftersløbet. Planen skal forholde sig differentieret til "gamle" og "nye" sager, samt til økonomi, arbejdstid og bemanning. Planen skal indsendes til Kulturarvsstyrelsens godkendelse og være styrelsen i hænde senest 01.12. 2008

Indsamling, undersøgelser og forskning

Styrelsen konstaterer, at de sidste fire års indsamlinger af nyere tids genstande ikke fuldt ud har været i overensstemmelse med indsamlingspolitikken. Styrelsen opfordrer museet til at følge sin egen indsamlingspolitik – og til at skærpe den – med henblik på, at indsamlingen i højere grad afspejler ansvarsområdets særlige kulturhistoriske egenart. Indsamlingspolitikken bør udvides til at omfatte arkæologien og definere de vigtigste "Viborg-emner" i oldtid og i middelalder.

En velovervejet indsamlingspolitik - koordineret med nabomuseerne - medvirker til at skærpe museets profil og gør det lettere at afslå eventuelle uønskede donationer. Indsamlingspolitikken fungerer desuden som en guide-line for, hvad der eventuelt kan udskilles fra samlingerne.

Undersøgelser

Det er styrelsens vurdering, at museet gennemfører undersøgelses-delen af det arkæologiske ansvar kvalificeret og med et højt fagligt ambitionsniveau. Sønderø-undersøgelserne betragter styrelsen som forbilledlige. Styrelsen anerkender, at museet afsætter midler til egenfinansierede undersøgelser, men savner en reflekteret prioritering af opgaverne. I forhold til varetagelsen af det samlede arkæologiske ansvar erindrer styrelsen om forpligtelsen til formidling af undersøgelsesresultater for alle borgergrupper.

Styrelsen anerkender ligeledes museets arbejde med nyere-tids-undersøgelser, set i lyset af de beskedne ressourcer på området. Det er styrelsens anbefaling, at området på længere sigt styrkes og nye-tids-undersøgelser suppleres af undersøgelser i højmiddelalder og renaissance. Museets nye arbejdsområder: Hedebruget, fjordfiskeriet og stationsbyerne, bør museet varetage i fællesskab med museer, der arbejder med samme emner.

Forvaltning af den faste kulturarv

Viborg Stiftsmuseum er særdeles aktiv i forvaltningen af den arkæologiske kulturarv og samarbejdet med de kommunale myndigheder fungerer generelt godt. Styrelsen anerkender museets væsentlige bidrag til det nedlagte Kulturmiljøråd og anbefaler museet, at tage initiativ til nye fællesskaber på området. Museet opfordres til at søge Kulturarvsstyrelsen om tilskud til opstart og udvikling. Kulturarvsstyrelsen anser det for væsentlig, at de relevante forvaltninger i Viborg Kommune fra starten inddrages i et sådant initiativ.

Konservering og bevaring

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at Bevaringscenter Skive den 27/3 2008 bl.a. karakteriserer museets magasiner som stærkt overfyldte og delvis under risiko for vandskader.

Kulturarvsstyrelsen anbefaler, at museet udskiller de dele af samlingen, der ikke har nogen relation til museets ansvarsområde eller som er "dubletter" uden selvstændig kulturhistorisk værdi. Herved afhjælpes pladsmanglen. Kulturarvsstyrelsen anbefaler museet, at udarbejde en bevaringsplan, der forholder sig til de forbedrede pladsforhold efter en udskillelsesproces fra samlingen.

Den eksternt finansierede arkæologiske virksomhed bør ikke belaste museets konservering. Udgifter til nødvendig konservering indgår i de arkæologiske budgetter.

Formidling

Kulturarvsstyrelsen anerkender, at museet har en omfattende særudstillingsvirksomhed, som desværre ikke er afbalanceret i forhold til museets ansvarsperioder. Den arkæologiske virksomhed er således kun i ringe omfang formidlet i særudstillinger. Af hensyn til offentlighedens forståelse for den arkæologiske virksomhed bør museet rette op på dette. Frem til 2010 bør færdiggørelsen af den nye basisudstilling dog have højeste prioritet.

Kulturarvsstyrelsen anerkender, at museets indsats på området "anden formidling" er omfattende, af god kvalitet og baseret på flere formidlingsformer: Visuel, mundtiligt, elektronisk og på skrift. Styrelsen beklager, at formidlingen af nyere tids emner udgør den overvejende del og at formidlingen af arkæologien er beskednen.

Styrelsen anbefaler, at museet tager initiativ til et samarbejde med folkeskolen og andre uddannelsesinstitutioner i Viborg om udviklingen af undervisningsstilbud eller en egentlig skoletjeneste. Styrelsen gør opmærksom på de regionale centre for museumsundervisning, der er under etablering. Og på muligheden for, at søge om udviklingsmidler i de 5 formidlingspuljer. Museet bør synliggøre sine undervisningsressourcer på E-museum.

Publikum

Kulturarvsstyrelsen vurderer, at museet har god kontakt til de traditionelle kernebrugere. Man når derimod ikke ud til de unge og til nye befolkningsgrupper i området. Styrelsen anbefaler, at museet gennemfører brugeranalyser med henblik på at afdække, hvilke barrierer der findes mellem museet og de potentielle brugere. Analyser af den eksisterende brugersammensætning gennemføres af styrelsen i løbet af 2009.

Museet anbefales generelt at øge dialogen med brugerne og i højere grad at inddrage publikum i museumsvirksomheden. Således som det allerede sker på museets site www.Viborghistorie.dk

Bygninger og udendørsarealer

Viborg Stiftsmuseum kan glæde sig over bygningsmassens gode beliggenhed og tilstand. En undtagelse er kældrene, hvis brug som museumsmagasiner snarest skal ophøre. Hvad angår parkeringsproblemerne, vurderer styrelsen, at museets herskabelige bygninger og gode beliggenhed i city, opvejer generne. Ulemperne for den arkæologiske virksomhed kan afhjælpes ved, at udstyret opbevares andetsteds.

Ledelse og personale

Kulturarvsstyrelsen vurderer, at bestyrelsens sammensætning sikrer en løbende dialog med kommunen og en god forankring i lokalsamfundet.

Museet råder over ca. 14 fastansatte årsværk samt ca. 17 eksternt finansierede årsværk, der hovedsageligt bemandes af arkæologer og arkæologistuderende. Da den indtægtsdækkede arkæologiske virksomhed forudsættes at hvile i sig selv, er det styrelsens opfattelse, at Viborg Stiftsmuseums øvrige museumsfaglige bemanding er i underkanten af det hensigtsmæssige, set i lyset af museets store geografiske ansvarsområde. Især med

benblik på at løfte nyere tids forskningsopgaver, anbefales museet at indgå i fællesskaber med eksterne partnere blandt museer og universiteter

Økonomi

Kulturarvsstyrelsen vurderer, at udviklingen i museets tilskud er stabil. Størrelsen af de planlagte tilskudsreduktioner for de kommende år svarer til det niveau, der kendes fra hele den offentlige sektor.

I forhold til Museets bemærkninger om belastningen forbundet med varetagelsen af det arkæologiske ansvar, kan Kulturarvsstyrelsen oplyse, at Viborg Stiftsmuseum kan frigøres fra sit arkæologiske ansvar, såfremt museet måtte ønske det. Museets indtægtsdækkede arkæologiske virksomhed forudsættes økonomisk at hvile i sig selv uden at belaste museets øvrige ansvarsområder.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museerne generelt modtager et støt stigende tilskud fra staten. En væsentlig og stigende andel af statens tilskud ydes nu i form af puljer, som museerne kan søge. Styrelsen opfordrer Viborg Stiftsmuseum til at benytte sig af de mange muligheder.

Styrelsens notat om museets formidling på Internettet

Viborg Stiftsmuseum er repræsenteret på hjemmesiden www.viborgstiftsmuseum.dk. Museet driver også hjemmesiden Viborg Historie (www.viborghistorie.dk) i samarbejde med Lokalhistorisk Arkiv for Viborg Kommune og Viborg Centralbibliotek. Museet er desuden webmaster for et formidlingsite om bremsbilen (www.bremsbilen.dk), der består af tekster, billeder og et lille spil om bremsbilen.

Overordnet design

Hjemmesiden www.viborgstiftsmuseum.dk informerer om den faste udstilling, særudstillinger, aktiviteter og tilbud til skoler. Hjemmesiden præsenterer Lokalhistorisk Arkiv, E bindstouw, museumsforeningen og butikken. Personalet er repræsenteret ved titel og email-adresse. Der informeres desuden om museets opgaver med registrering, konservering og arkæologi, som ellers ikke er så åbenlyse for publikum. Dette fokus på museets opgaver kunne udvikles ved at fortælle mere om museet som kulturinstitution og dets rolle som historisk videnscenter i kommunen.

I forlængelse af hjemmesidens primære anvendelse som informationsplatform, kan der tænkes mere i at vække interesse for museets tilbud og levere servicerende oplysninger for brugere, der via hjemmesiden overvejer at besøge museet.

Faglige ressourcer

Hjemmesiden rummer forskellige ressourcer af mere faglig art: en lang illustreret artikel om Gravhøje i det tidligere Viborg Amt, rapporter om industri, rapport om diger og hegn i tidligere Viborg Amt, samt præsentation af en forskningspublikation. Museets bygherrerapporter og manual for byarkæologisk udgravning og tværvideenskabelige undersøgelser er også tilgængelige. Desuden tilbydes fire forskellige undervisningsmaterialer.

Museet samling er ikke præsenteret på hjemmesiden, ligesom museets særlige fokus eller emneområder heller ikke fremstår klart. Udvalgte dele af samlingen indgår dog i formidlingen på Viborghistorie.dk

Tilgængelighed og brugervenlighed

Hjemmesiden er meget enkelt opbygget med en venstrestillet menu som eneste navigation. Ved en fremtidig revidering af hjemmesiden anbefales det at genoverveje sidens strukturering og navigationsmuligheder ud fra et brugersynspunkt.

Følgende forhold bidrager til at forringe hjemmesidens brugervenlighed:

- Når enkeltsider findes via en søgemaskine, fx <http://www.viborgstiftsmuseum.dk/arkelogi.htm> bevares navigationsmulighederne ikke.
- Under menupunktet "Til skoler" er de eksterne links til undervisningsressourcer ikke præsenteret, ligesom brugeren ikke advares om at der åbnes et nyt site eller en pdf-fil.
- Menupunktet "Viborg Sønderø Manual" fører direkte til en side med markant anderledes design, hvilket bryder hjemmesidens visuelle udtryk. Menupunktet giver desuden ikke mening for den uindviede.

Viborg Historie

Viborg Historie (www.viborghistorie.dk) er en formidlingsplatform, hvor arkiv, bibliotek og museum gør viden om Viborgs historie tilgængelig og samtidig inviterer brugerne til selv at

bidrage. Netstedet tilbyder forskellige indgange til det historiske materiale, som består af tekst, fotografier og billeder af museumsgenstande. Indgangene består af avancerede søgemuligheder, udstillinger, bykort, personer, leksikon, tidslinje, historier samt undervisningsmateriale. Formidlingsformen er traditionel sammenstilling af billeder og tekst, men kombinationen af de mange indgange til materialet gør det til en solid ressource om Viborgs historie, som kan være nyttig for en meget bred målgruppe.

Netstedets forsøg på at inddrage brugerne ved at åbne for kommentarer og indsamling af erindringer rummer interessante perspektiver for formidlingen og kulturinstitutionernes kontakt med borgerne. Det er vanskeligt at afgøre, hvorvidt brugerne benytter tilbuddet og i hvilket omfang. Umiddelbart forekommer kommentar-funktionen ubenyttet af brugerne. Det kan overvejes – og undersøges via andre kulturinstitutioners digitale erfaringer – om det kunne skabe større dynamik at give brugerne fri adgang til publicering (fx via en wiki).

Viborg Historie er et prisværdigt samarbejde mellem kulturinstitutioner, der udnytter nettets muligheder for at sammenholde materialer på tværs af institutionelle grænser.

Brugervenlighed – Viborg Historie

Navigationsmulighederne er begrænsede, når man bevæger sig dybere ned på undersiderne, hvilket er med til at hæmme brugerens orientering på sitet og bryde de kronologisk tænkte forløb i eksempelvis udstillingerne. I den nye betaversion (www.viborghistorie.indexdata.dk) kan der konstateres forbedringer i navigationsmulighederne, ligesom det generelle layout har gjort siden mere appellerende.

Overordnede overvejelser

Det kan med fordel overvejes om man i højere grad kunne forbinde ressourcerne på Viborg Historie med museets løbende aktiviteter og tilbud, eksempelvis med en nyhedsservice på Viborg Historie. Ligeledes kunne der også skabes større sammenhæng mellem Viborg Historie og museets hjemmeside. I forbindelse med, at der er afsat flere ressourcer til udbygning af museets hjemmeside, bør der udformes en strategi for, hvordan hjemmesiden og Viborg Historie skal udvikle sig og supplere hinanden med hver sin profil.

Generel anbefaling

Det anbefales generelt at konsultere It- og Telestyrelsens ”Gode råd om netsteder” (www.netsteder.dk), hvor der er samlet erfaringer om offentlig kommunikation og publicering på nettet. Her finder man også publikationen *Hjemmesiders tilgængelighed. Statens retningslinjer for offentlige hjemmesiders og netsteders tilgængelighed*, som det anbefales at følge.

(Hjemmesiderne er sidst besøgt den 26. juni 2008.)

Udtalelse fra Det Faglige Arkæologiske Råd om museets forskningspublikationer

EVALUERING AF PUBLICERET ARKÆOLOGISK FORSKNING FRA VIBORG STIFTSMUSEUM, 2004-2007 - middelalder.

Arkæologiske artikler i indleverede publikationer, fotokopier af artikler, samt en bog:

1. *Meta*, 2004, nr. 2. Medeltidsarkeologisk tidskrift. Institutionen för Arkeologi och Antikens historia, Lunds Universitet, Sverige. 2004, s. 1-80.
 - 1a: Larsen, Jette Linnaa & Jesper Hjermand, Keramik og tak fra Viborg Sønder sø. Preliminære resultater af forskningsprojektet Viborg Sønder sø 2001. Et pilotprojekt for tværfaglig forskning og metodeudvikling i dansk byarkæologi, s. 45-56.
2. *Fra Viborg-Egnen*, 2007. Årbog udgivet af Historisk Samfund for Viborg-egnen. 2007, s. 3-168.
 - 2a: Hjermand, Jesper, Håndværk i Viborg ca. 1000 - 1600, s. 49-72.
3. *Realexikon der Germanischen Altertumskunde, Band 32, Berlin / New York 2006.*
 - 3a: Iversen, Mette & Jesper Hjermand, Viborg – Archäologie und Mittelalter, s. 333-336.
4. *Lübecker Kolloquium zur Stadtarchäologie im Hanseraum V: Das Handwerk*, Bereich Archäologie der Hansestadt Lübeck, 2007.
 - 4a: Hjermand, Jesper, Craftwork in Viborg from the 11th to the 18th century, s. 625 – 639.
- 5: Hjermand, Jesper, David Earle Robinson & Mette Iversen, Viborg in the early 11th century, s. 1-15. (*uoplyst trykkeår og sted*).
- 6: Hjermand, Jesper, *Theatrum Urbis Vibergensis 1000 – 1150*, s. 1- 13. (*uoplyst trykkeår og sted*)
- 7: Hjermand, Jesper, *Lifestyle & luxury in the town of Viborg 1000 – 1600 A.D.*, s. 1 – 20. (*uoplyst trykkeår og sted*).
- 8: *Iversen, Mette, David Earle Robinson, Jesper Hjermand og Charlie Christensen (red): Viborg Sønder sø 1018 – 1030. Arkæologi og naturvidenskab i et værkstedsområde fra vikingetid.* Udg. af Viborg Stiftsmuseum og Jysk Arkæologisk Selskab, 2005. S. 1 – 583.
 - 8a: Jesper Hjermand, David Earle Robinson & Mette Iversen, Viborg Sønder sø 2001 – projektets baggrund. 8b: Mette Iversen & Turi Thomsen m.fl., Udgravningens metode og arbejdsgang. 8c: Turi Thomsen og Torsten Madsen m.fl., ArcheoInfo og MapInfo. 8d: Mette Iversen, Margit Petersen, Jette Linnaa Larsen & Turi Thomsen, Udvælgelse af materiale til tværvideenskabelig bearbejdning. 8e: Turi Thomsen, udgravningen – en kronologisk gennemgang af de fysiske spor. 8f: Turi Thomsen & Mette Iversen m.fl., Arealet uden om værkstedsbygningen. 8g: Janne Fruergaard & Annine S. A. Moltsen m.fl., Latrinen. 8h: Jette Linnaa Larsen & Jesper Hjermand, Analyse af fundmaterialet uden for værkstedsbygningen. 8i: Charlie Christensen & Morten Fischer Mortensen, Landskab og miljø før og under bosættelsen – geologi og pollenanalyse. 8j: Aoife Daly, Dendrochronological dating and species identification of structural wood from Viborg Sønder sø. 8k: Annine S. A. Moltsen, Lag- og makrofossilanalyser. 8l: Annine S. A. Moltsen, Dyrefækali er. 8m: Allan Roepstorff & Margrethe Pearman, Parasitter. 8n: Harry Kenward, Insect and other invertebrate remains. 8o: Inge Bødker Enghoff, Dyrekogler fra vikingetidens Viborg. 8p: Turi Thomsen, Værkstedet – en bygningsarkæologisk redegørelse. 8q: Arne Jouttijärvi, Turi Thomsen & Annine S. A. Moltsen, Værkstedets function. 8r: Arne Jouttijärvi & Lars Møller Andersen, Affald fra metalbearbejdning. 8s: Jette Linnaa Larsen,

Takmaterialet fra Viborg Sønderlø. 8t: Margit Petersen, Læder og pelsværk. 8u: Jesper Hjermind, Keramik. 8v: Kaare Lund Rasmussen & Jesper Hjermind, Bestemmelse af proviniens og brændingstemperatur på tidligmiddelalderlig keramik, lerklining m.v. fra Viborg og Spangsbjerg. 8w: Frederik Callesen, Jesper Hjermind & Morten Søvsø, Genstande af træ. 8x: Claus Malmros, Træartsbestemmelse, teknik og ressourcer. 8y: Jesper Hjermind, Mette Iversen & Else Roesdahl, Genstande af metal. 8z: Jens Christian Moesgaard, Mønter. 8æ: Mette Iversen, Perler, rav og spillebrikker. 8ø: Mette Iversen & Else Roesdahl, Genstande af knogle. 8å: Margit Petersen, Tekstil og tovværk. 8aa: Jesper Hjermind & Margit Petersen, Genstande af sten og ler. 8ab: Timothy Bolton, An historical perspective on the recent archeological discoveries at Viborg Sønderlø. 8ac: Mette Iversen m.fl., Erfaringer og perspektiver fra et tværfagligt pilotprojekt. 8ad: David Earle Robinson m.fl., Håndværk, husholdning og redskaber. 8ae: Jesper Hjermind, David Earle Robinson & Mette Iversen, "vuiberge hic coronatur rex dacie".

Ovennævnte arbejder kan karakteriseres som følger:

Basisforskning

Grundforskning: 1a, 8e, 8f, 8g, 8h, 8i, 8j, 8k, 8l, 8m, 8n, 8o, 8p, 8q, 8r, 8s, 8t, 8u, 8v, 8w, 8x, 8y, 8z, 8æ, 8ø, 8å, 8aa.

Strategisk forskning: 8ab.

Forsknings- og udviklingsarbejde

Anvendt forskning: 2a, 3a, 4a, 6, 8ad, 8ae.

Udviklingsarbejde: 5, 7, 8a, 8b, 8c, 8d, 8ac.

Reflekteret dataindsamling:

Sammenfattende må det konkluderes, at Viborg Stiftsmuseum indenfor de af vurderingen omfattede år har været i stand til at fremvise et ovenud ambitiøst og vellykket forskningsprogram indenfor museets middelalderarkæologiske arbejdsområde. Med udgangspunkt i et af de mest ambitiøse tværfaglige grundforskningsprojekter indenfor dansk byarkæologi overhovedet, er det lykkedes museet både at fremlægge resultaterne af den store udgravning imponerende hurtigt efter at udgravningen var afsluttet i 2001, og at sikre, at fremlæggelsen også i meget høj grad bærer præg af den udprægede tværfaglighed, der var hele projektets oprindelige formål. Selve projektet og publiceringen heraf har allerede og vil i de kommende år medvirke til en videreudvikling af dansk middelalderarkæologi, ligesom den konsekvent tværfaglige tilgang til projektet allerede har spillet en stor rolle for dansk arkæologisk forskning i al almindelighed.

Museet har desuden vist, at man også er i stand til at anvende de ved basisforskningen fremdragne resultater til et udadvendt forsknings- og udviklingsarbejde, ikke kun i det danske forskningsmiljø, men internationalt.

Viborg Stiftsmuseum har med sin middelalderarkæologiske forskning sat en fornem standard for, hvad der kan lade sig gøre at præsentere af forskning på et lokalmuseum med et trods alt begrænset arkæologisk ansvarsområde, når man sætter fokus på de relevante forskningsproblemer indenfor området.

Haderslev d. 30/6 -2008

Lennart S. Madsen, Overinspektør
Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev
(medlem af Det Arkæologiske Råd)

